

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 21, BEOGRAD, UTORAK, 12. JUN 2007.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; Foto: Miladin Čolaković; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 26. juna

MIXER

Piše: Dejan Ilić

OPSCENO: SRPSKA PESNIČKA SCENA

ili kako su čitaoci pobegli iz srpske poezije

PALANKA SVETU NE VERUJE

Postoji li pesnička scena bez čitalaca poezije i pesničkih knjiga u knjižarama? Knjižare i čitaoci svakako nisu prva karika u infrastrukturnom lancu koji oblikuje scenu. Naravno, pre njih dolaze

„najvredniji deo“ srpske književnosti, da je „svetska“ i „sjajna“, „već ušla u Evropu“, te kao takva „najbolji srpski brend“ (tranzicioni šarm ažurno bogati jezik srpskih pesnika i kritičara). Nemojte se čuditi, to *sistem*, zapravo, povremeno pušta maglu, laškajući sebi učvršćuje svoja čvorna mesta, re-kreira svoja polja kontrole i moći.

BRZI LAUREATI SRBIJE

Postavlja se pitanje kako taj sistem traje, koji je njegov razlog postojanja? Ako niko ne čita poeziju (iako je tako „sjajna“?!), ako za nju nema mesta u knjižarama, ako sistem nema svoj *izlaz*, a uporno postoji, to samo znači da je reč o jednom vrlo *realnom* sistemu (ironično, on trenutno i preferira verističke poetike), koji se lišio svoje simboličke dimenzije i sada, rasterećen, gleda od čega se *veristički* živi. Sveden na materijalnu funkciju, oslobođen čitaoca, koji bi tu mogao biti samo remetilački faktor, on teži da se još usavrši. Tako su se u Srbiji javili i *brzi laureati*, naravno *dobri* pesnici, koji uspevaju da se neviđeno hitro

MIXER

Dejan Ilić: Opsceno - srpska pesnička scena

CEMENT

Karaoke obračun: *Srpski psiho*

ŠTRAF TA

Saša Ilić: Hot Club of Studengrad

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Tamo-amo po Tamnom Tamu

BULEVAR ZVEZDA

SIMIĆ, Željko

BLOK BR. V

Kosmoplovci: Gospođice, gospođice 2

→ Iz foto-monografije u pripremi prof. Miladina Čolakovića ←

autori i knjige, izdavačke kuće, kritičari, časopisi, kulturne strane..., ali smisao književne/pesničke scene pre svega je u njenoj simboličkoj distribuciji, njenom komunikacijskom potencijalu, autputu, drugačije rečeno pišemo da bi nas neko čitao, pišemo da bi ta knjiga bila nekome ponuđena u knjižari, dakle *uzeta od Drugog*. I gle, baš to u Srbiji nedostaje, krajnji efekat pesničke prakse, plod i smisao čitave delatnosti, nužna evaluacija. Ako zanemarimo ovu manjkavost, sve naizgled savršeno funkcionise, izdaju se pesničke knjige, pišu pseudokritike, održavaju pseudo-festivali i razni skupovi posvećeni ovome/onom/ničemu. Autori čak i nastupaju pred publikom koje ima/nema, svetluca, znači, marljivo se i disciplinovanu skupljaju honorari i nagrade, paralički gomilaju bibliografske jedinice, dok na horizontu tiho odjekuje muzika sfera, nebeska harmonija mirovine *dobrih srpskih pesnika boljeg dela* naše pesničke scene.

Deo *lošiji*, ostavili smo po strani (kao bespredmetan, mada prilično vitalan, budući ukorenjen u nepatvorenom epskom biću našeg naroda) i pogledali načas, sve pazeći da ne oslepimo, od sjaja odličja i zaslužene nagrade, u to evropsko i moderno, svetsko a naše, nacionalno i demokratsko, svetsko a palanačko krilo srpske poezije.

A palanka, poznato je, ne vidi sebe, jer duboko u sebi Palanka ne veruje da postoji Svet. Rezignirano, degenerisano, nekrofilno, izolovano, svo-u-sebe-zagledano, a koje simulira Svet, jer misli da je Jedno i Neponovljivo i da Drugo ne postoji sem kao Obećanje ili Laž. Tako je palanka uvek lepa u svojim očima, i nemojte se čuditi ako vam kaže da je danas njena poezija

ovenčaju nekom od naših velikih nagrada, ponekad i samo nekoliko dana pošto nas obrađuju svojim novim delom. Najbrži laureat bio bi, dakle, onaj koji bi dobio nagradu onoga dana kad mu je izašla knjiga. Čitav sistem u stvari tome teži, doduše zasad samo asimptotski, jer bi dosezanje te tačke bio i konačan kraj jedne u osnovi suicidalne mašine.

U sistemu naručenih i „prijateljskih“ kritika, „dogovornih“ nagrada, ja-tebi-ti-meni ekonomije, u gerontološkom poretku prava starijeg i jačeg, te onoga-sa-više-knjiga (paralički san,

ČEKATI ZA MLEKO, ULJE, LOTO ILI PESNIČKU NAGRADU, SVE JE TO ISTA MATRICA JEDNOG DUBOKO BOLESNOG DRUŠTVA. BUDI STRPLJIV PA ĆE I TEBE SUNCE OGREJATI, PRVO MI SA STAŽOM I SLATKIM SNOM O MIROVINI, ONDA VI MLAĐI, I LOJALNI

opet, mora da se gomila, važna je akumulacija, vrednost je manje bitna), u takvom militantnom i patrijarhalnom sistemu jedno od osnovnih pravila igre jeste lojalnost starijem i jačem, a vršina na ceni - bezgranično strpljenje. Budi strpljiv pa će i na tebe doći red. Jer ovde se stoji u redu, sa svim implikacijama koje forma reda podrazumeva (uplitanja/rasplitanja telâ, ja-tebe-ti-njega). Za mleko, ulje, loto ili pesničku nagradu, sve je to ista matrica jednog duboko bolesnog društva. Budi strpljiv pa će i tebe sunce ogrejati, prvo mi sa stažom i slatkim snom o mirovini, onda vi mlađi, i lojalni.

RED OSLOBAĐA

Čitaoci više nisu bitni. Šta oni uopšte traže? Kao ni same knjige, šta će nam dobre knjige, amblematski označene nagradama, koje bi mogle da dospeju do stvarnih čitalaca i tako ugroze perpetuum mobile ovog sistema, koji je upravo to, *perpetuum mobile*, budući da izolovan i samodovoljan stvara svoju pseudoneenergiju ni iz čega. Dašak *realnosti* stvarnog čitaoca, srušio bi taj simulakrum od karata i naduvanih vrednosti.

To je nešto čega se sledbenici sistema najstrože čuvaju, dodeljujući nagrade isključivo apstraktnim imenima autorâ (kad na autora *dode red*, nezavisno od kvaliteta aktuelne knjige), koja čitalačkoj publici uglavnom ne znače ništa, te sve ostaje u dobro zatvorenom i nadziranom krugu. Knjiga biva utajena, jer nije ni bila predmet nagrade, iako se, makar zvanično, sve te nagrade mahom dodeljuju za najbolju knjigu a ne *minuli rad*. Jer to, *minuli rad*, bespoštedna strpljivost u redu biva nagrađena, i ne samo to, uvek je dobro nagraditi osrednju knjigu, tako će one iole uspele lakše ostati u senci. A dotični nosilac apstraktnog imena autora materijalno će se osvežiti, napokon učvrstiti svoju poziciju u hijerarhiji sistema. I više ga niko neće odatle pomeriti na njegovom zen putu ka stvaralačkoj penziji (istaknutog) umetnika.

Nagrade su i razlog što se na srpskoj pesničkoj sceni „zapatila“ forma *polovne knjige*, ili *Izabranih i novih pesama*. Kad nemate dovoljno pesama za novu zbirku, vi malo proberite stare, „kreativno“ ih uklopite sa to nešto novih, recite da vam je to zapravo nova knjiga, da su vam se stare pesme sada ukazale u sasvim drugačijem i neverovatnom svetlu (hvaljen da si Kontekste, ti i ništa u sve pretvaraš!). Dvadesetak novih, dvadesetak starih, da ne bu-

de predugo, ovde niko nema toliko koncentracije, preporučuje se simetrija jer budi žal za savršenstvom kod članova žirija. Ili pesme iz starih knjiga ispreturajte i tematski povežite na originalan i dosad nezapamćen način, tako da staro u novom ruhu izgleda novije od novog. Sve je dobro samo ako se udaljava od *normalnog izbora pesama* gde su tekstovi *nekreativno* hronološki poređani (nema veze što je u Svetu to najčešći vid autorske retrospektive, *ovo je Srbija*). Ali, i ovom prilikom, obavezno pustite maglu, neko obrazloženje u opticaj koje će posle vaš odani recenzent i kritičar neprekidno ponavljati, kao, recimo, u prvom i starom delu je Pitanje, u drugom i novom je Odgovor, prvi je deo Prva polovina srca, drugi je deo Druga polovina srca. Da bude i čulno i simetrično. Rad Uma i Konteksta, ali i Srca, nadasve, jer ovde se *spontanost* još od romantizma prenosi s kolena na koleno. I na koranicama, striktno tautologija, što naslov kaže, to da se i likovno predstavi. Da neko ne pogreši. I nemojte se uzbuđivati što je čitava stvar i suviše providna, setite se, Palanka nikad ne vidi sebe.

VERISTIČKI NITKOVLUCI

Mit o spontanosti stvaralačkog čina ali i tumačenja, žila je kucavica ovog sistema koja njegove sledbenike oslobađa svake obaveze sticanja znanja (čovjek je Talenat, šta ima da zna), i, s druge strane, što je još važnije, otvara prostor za svojevolsno vrednovanje književnih pojava. Iz perspektive jednog ukusa koji ne može imati dovoljno kompetencije, budući neobavešten o savremenim teorijama i poetikama (istovremeno *previše* obavešten o domaćim minornim

pojavama i autorima) često se kaže, sa instancom apsolutne istine, da je nešto dobro, da je to što se kaže evidentno, samorazumljivo, *da se to zna*, i tu je kraj. Samo nije jasno odakle to znanje, kad se taj diskurs istovremeno poziva na svoju utemeljenost u spontanosti. Dakle, *spontano* znanje; doista divan oksimoron.

Ali da bi mit o spontanosti zaista bio efektivan, mora se dovesti u korelaciju sa, takođe zastarelim, *mitom o autonomnosti estetskog objekta* koji je ideološka kruna ovog sistema. Uvođenje ovog mita ima dve bitne funkcije, s jedne strane pojačava aleatorne vrednosne sudove o književnim pojavama: nešto je lepo, to jest dobro, i tako stoji kroz vreme (kakva semiotika i te zapadnjačke „novotarije“ od pre četrdeset godina!), jer treba tako da stoji da bismo se mi mogli na njega pozvati svaki put kad nam to zatreba u okviru diskursa moći. A, s druge, mit o autonomnosti daje sistemu *etičku* dimenziju, bez koje ne bi mogao tako uspešno da funkcioniše. Kažem *daje* etičku dimenziju, daje, zapravo, tako što je *ukida*, oslobađa sledbenike sistema ovoga puta moralne odgovornosti. Naime, neko je delo dobro, iako je njegov autor poslednji nitkov. Reč je, u stvari, o još jednoj palanačkoj zloupotrebi i parodizaciji nečega što dolazi iz Sveta i Svetske književnosti. Da, naravno, i zlikovci pišu knjige, ali ne može se na tome graditi opšta estetička pozicija; prvo, jer je sama estetička ideja tamo gde je nastala odavno prevaziđena, a onda i zato što time odobravate i opravdavate svakojake doista *verističke* nitkovluke na našoj književnoj sceni. Tako, po ovdašnjoj interpretaciji te ideje, mnoge stvari, koje u Svetu postoje već decenijama, u Srbiji su nepotreb-

ne. Na primer, feminizam, šta će nam to? Ako je delo dobro, onda nije bitno da li je njegov autor muškarac ili žena. Ono je autonomno i samozasnovano, u metafizičkom i estetskom raju, pre svakog pola i roda, misle oni. Misle i ukorenjuju se.

EVROPSKI APENDIKS

Vratimo se našem *realnom* čitaocu poezije, koji umalo da nestane i iz ovog teksta. Napustimo koordinate našeg Sistema i zadržimo se, ne tako daleko, u neku od obližnjih kultura prelazeći na drugu književnu scenu. Uđimo u neku od većih knjižara, toliko, ništa više. Na policama ćemo ugledati ogroman odeljak s natpisom „Poezija“. Mnoštvo probranih pesničkih zbirki, stranih i domaćih, uredno poređanih po abecednom redu. Uzimam Mondadorijevo najnovije izdanje poezije, lep povež, tvrd papir, dizajn Enco Kuki, neverovatno, samo u tri boje! Ažurirani izbor knjige, mladi ljudi koji zastaju, prelistavaju, kupuju po dve-tri knjige i upućuju se ka kasi. Kraj kase, časopisi, unutra pesnici i kritičari ne govore jezikom minulih vekova, ne pišu o dalekim „iskonima“, govore nekim drugim, savremenijim jezikom, i gle, debatuju o poeziji. Pitaju se koji su njeni putevi u novom milenijumu. Pesnici koriste i savremene teorijske termine! Upoznajem studenta književnosti koji prelistava isti časopis. Nešto kasnije, u kafeu preko puta, razgovaramo o poeziji. Slušam, kako taj student već pametno priča. Ne mogu da se setim, ne mogu da se setim jednog univerziteta ■

Autor je pesnik i prevodilac

CEMENT / karaoke obračun VIP

Željko Obrenović i Aleksandar Ilić, *Srpski psiho*, Laguna, 2007.

Muzička podloga: *Psycho Killer*, Talking Heads

Peva: Dejan Ognjanović

BUBULJIČAVA FILOZOFIJA SRPSKOG PSIHA

Ako verujete svemu što pročitate na koranicama knjige, onda će vas omot *Srpskog psiha* uveriti da u rukama imate „Najbrutalniji srpski roman trećeg milenijuma!“ koji, ni manje ni više nego lupa „šamar učmaloj i staromodnoj srpskoj savremenoj književnosti.“

Ako, pak, naivno naslednete gromopucatelnom marketingu i zavirite između odlično dizajniranih korica, otkrićete da je jedina brutalnost zapravo usmerena ka čitaocu. Šamari su namenjeni onima koji od knjige još uvek očekuju dobro pisanje. Šta reći na razmetljivo-apsurdna poređenja poput ovih:

„Iz njenih usta izlaze rečenice i dave me kao dva udava Lao-koona“ (str. 13). „Vučem je po sobi, ukруг, kao Ahilej mrtvog Hektora oko Troje“ (str. 126). „Zagazio sam u masu, dok mi je strob umivao lice kao Jovan Krstitelj Isusu u reci Jordanu“ (str. 61). „Okrećem se kao Orfej da još jednom pogledam suze i patnju Paola Grimaldija - moju Euridiku“ (str. 114). „Lenjo se budim iz dremeža, osećajući se kao Tom Sojer uhvaćen sa rukom do lakata u tegli sa džemom“ (str. 133)...

Teško je odrediti da li je roman ovih (pre)mladih autora infantilniji u napadnoj razmetljivosti prilikom razbacivanja latinskim („Tada bi na scenu stupao moj *opus arcanum*, parazit na mojoj volji, moj gospodar,“ str. 9, ili: „Ona je *genus proximum* moje elastičnosti...“ str. 11), ili u citiranju Hajdegera na nemačkom (str. 123.), stihova Leopardija na italijanskom (str. 129) i apсурdних tekstova iz hevi-metal pesama tokom čitave knjige. Sve je to urađeno bez primetnog ironijskog odmaka, bez koncepta - sem ako *anything goes* nije koncept. Roman je zapravo hipertrofirana ilustracija *sindroma prvog romana* u kome autori svaku bogovetnu stranicu zatrpavaju referencama na imena i naslove knjige koje su čitali („Pustio sam *Biohazard* 'Waiting to Die' i nastavio da čitam Sartrovu 'Mučninu.'“ str. 26) i filmova koje su gledali („Nasmejao sam se glasno kao Džoker /Džek Nikolson/ u filmu *Betmen* /Majkl Kiton/ Tima Bartona.“ str. 51). Površan čitalac će u toj pre-eklektičnoj gomili nabacanih naslova prepoznati postmoderni postupak samo pod uslovom da mu promakne njihova nesvrhovitost, privatni karakter, i odsustvo ukusa (koje se ogleda i u kič-rečenicama i u kič-aluzijama, kao npr. „Okupani muzikom dodira. Utkani u ritam večnosti. U puls... Slušamu 'Enigmu.'“ str. 179). Tekst dodatno opterećuju inkongruentne metafore: „...progovorio sam, presekašvi njen monolog na dva dela, kao glistu,“ (str. 14) ili ova, u kojoj se *žrtva* poredi sa biljkom muholovkom, umesto sa muvom: „Moja dijagnoza bila je zaljubljenost, pretvorila me u puki refleks, u biljku mesožderku koja se zatvara na dodir.“ (str. 10) Ili, recimo, automobili opisani kao: „Moderne zveri. U svom truhlu nose ko zna koliko proždrianih konja“ (str. 188).

Od njih su gore jedino deonice u kojima nam autori, kroz usta psiho-naratora (i dalje bez ikakvog odmaka), plasiraju svoju detinjastu egoističku filozofiju: „Najviše mrzim ljude koji ova idiotska pitanja shvataju ozbiljno, pa onda počinju svoju tužnu priču. U takvim situacijama, po automati-

Peva: Marija Nenezić

BUKA I BES, NORMALNO

Kako je nastao *Srpski psiho*? *Normalno*, *normalnije*, *najnormalnije*, bio je odgovor koji sam dobila od dvojice studenata, koautora ovog romana. Tako su mi bar rekli kada sam ih pitala kako je sve počelo i nemam razloga da im ne verujem. *Normalno* je da su se jednog dana našli i uz pivo doneli odluku da napišu roman. Naravno da nisu zapalili žito, to mi nisu rekli i o tome nismo pričali. Kasnije sam čula da njih i ne interesuje ko je to učinio i ko je prvi počeo. Ne znam da li su u pravu (to što ih ne zanima kako je u stvari bilo), ali to sada i nije predmet ovog teksta. Biće to pre opravdanost njihove ideje da se ovdašnjoj književnosti ponudi nešto drugačije. Naime, kada je ova knjiga u pitanju, interpretativni zaključci se kreću od stava da su Željko Obrenović i Aleksandar Ilić zaista uspeali da pokrenu onu Kafkinu sekiru što „razbija zaleđeno more u nama“ do toga da su se momci malo zaigrali, a da su slike i prizori koje nam nudi *Srpski psiho* u svojoj (s)likovnosti odraz, u najmanju ruku, problematične podsvesti. Dakle, nečeg što nije baš *normalno*.

Una stoji na vrhovima prstiju, desna ruka visi, levom steže žicu namotanu oko svoje glave i tako se opire gušenju. U levo oko zabola joj se jedna bodlja, pocepala plavu zenicu, rastrgla je. Oko polako curi niz lice, ispunjava pore na koži, čineći je glatkom i sjajnom. Una se njiše na vrhovima prstiju trudeći se da održi ravnotežu, menjajući nazmenično noge na koje se oslanja, kao roda. Uzimam čekić i polako joj prilazim...

Dalje, sve je u sličnom ili još slikovitijem tonu.

Međutim, tu vrstu slikovnosti autori su na jednom mestu u romanu motivisali željom junaka da stvarnost kakva jeste, ona koju mi vidimo, prihvatajući euklidovski obrazac razmišljanja, može da nam *prikaže* i svoje drugo lice. To što su za ilustraciju takvog stava izabrali jednu porno situaciju kada kamera treba da dočara i ono što je *unutra*, korespondira sa sveobuhvatnom težnjom da se, poput onog Manifesta ruskog futurizma, Šamar dobrom ukusu, udari po elementarnim postavkama opšteprihvatačene predstave o ljubavi, pravu na život i smrti. Dakle, ovo sveto trojstvo kojim su se od antike do danas poigravali odlični ali i loši pisci, dopalo je ruku dvojice studenata i pokrenulo čitav lanac događaja. A šamara i to žestokih, ima u *Srpskom psihi* na sve strane. Istina, obrađujući svoju želju da je vreme za demontažu okoštale literarne slike, autori nisu propustili da naglase kako njih ne zanima nikakav katarzični efekat. U fokusu njihovog interesovanja su *buka i bes* u akauzalnom sledu događaja koje prati samo jedna pojava - ubistvo. Može se raspravljati o tome u kojoj meri su se autori posvetili žanrovskom obrascu horora, radi li se ovde uopšte o trileru ili možda, psihodrami u formi romana.

zmu, preporučujem da čitaju Vitgenštajna, zbog teze o terapeutskoj funkciji filozofije“ (str. 74). Najzabavniji su, ipak, kada u razmaku od samo par stranica *uskoče sebi u usta*, kao ovde: „Još od puberteta nisam pitao *zašto*, niti tražio *smisao*. To i jesu pubertetska pitanja. Ili ih tada preležiš ili si bubuljičav celog života.“ Tako na strani 150; samo četiri strane dalje, psiho zaboravlja svoju maksimu, i bubuljičavo filozofira: „Da li postoji svrha ljudskog delovanja? Ako postoji, onda je ona važnija od samog čoveka. A kako da nečem drugom dam prioritet? Kako da se odreknem sebe? Ili još bolje: zašto bih to uradio? I da li zaista postoji nešto važnije od mene?“

Na mikro-planu – (nenamernog) smeha u izobilju. Avaj, roman slabo stoji i na makro-planu: za nešto što se reklamira kao žanrovski roman, ovom pisaniju nedostaje i najelementarnija struktura, odnosno zaplet. Površni likovi se slučajno sreću i upuštaju u irelevantna naklapanja, izolovane epizode se gomilaju jedne preko drugih bez ikakvog privida reda, toka ili svrhe, a rascepkana dramaturgija je proizvoljna kao i poređenja i metafore kojima je tekst nabijen do prskanja. Narativni ton je identičan od prve do poslednje strane, bez ikakvog variranja, bez smisla za gradaciju ili suspens koji bi trebalo da su elementarni kvaliteti jednog triler-horora. Pokušaji „šoka“ (u naivno-pornografskim i neuzbudljivo-kasapskim deonicama) površni su i nedelotvorni u svom infantilnom insistiranju na eksplicitnosti, a bez adekvatnog konteksta koji bi ih zaista učinio nadražujućim ili bolnim. Ravan ton čini knjigu vanredno monotonom, dok je „zaplet“ sa „tajanstvenim“ kasetama koje stižu naratoru toliko skrajnut i potopljen pod naslagama ispraznih anegdota da ga autori *raspliću* jeftinim i neubedljivim *deus ex machina* krajem.

Iz ovoga sledi da *Srpski psiho*, na žalost, ne donosi nikakvu „svežu krv“, i „srpski“ je samo po tome što se glatko uklapa u opšti čemer naše književnosti: senzacionalizam *na prvu loptu* iza sebe krije samo šupljinu, te elementarnu zanatsku i žanrovsku nepismenost ■

A može se raspravljati i o tome koliko je *Srpski psiho* stvarno knjiga koja je u popriličnoj meri uzdrmla plačljivu konstrukciju srpske savremene književnosti i licemerno horsko pevanje o *normalnosti i zdravlju* (ne samo u književnosti), *normalno!* Od *Ko plače* poetika do rehabilitovanog epskog deseterca, gde imamo, sa jedne strane, notorni manirizam pa se ne zna imaju li likovi uopšte *bilo kakav karakter*, makar on bio i nenormalan, i sa druge, notorni retrogradni istoricizam sa uvek istim zaključcima, jave se povremeno knjige sa jasnom intencijom da je vreme unisone zanesenosti isteklo i da bi mogli, *normalno*, da se pozabavimo drugačijim rakursom, ali, *normalno*, u sadašnjem poretku stvari teško da mogu da budu ozbiljno shvaćene. Jer, ovde je sve toliko *normalno* da bilo kakva osobenost može biti samo blasfemična. *Normalno*, u odnosu na društvo, poredak i pre svega naciju.

A Obrenović i Ilić, ne interesujući se za to ko je zapalio žito, uspeli su da malko potpale popriličan *književni stog* sena.

Književno teorijsko čistunstvo može štošta da im zameri, možda poneki strukturni propust, žanrovsku neodređenost ili nedoslednost u planskom razvoju radnje, ali je istina i to da se slike i prizori kojima nas dočekuje *Srpski psiho*, pamte i da su naturalistički opisi ipak produkt talentovanog baratanja rečima.

Opaske koje im dobacuju moralni čistunci koji vode računa, pre svega, o psihičkom zdravlju daleko su simptomatičniji. Studenti su, bez namere da zapale žito, ipak *nešto* zapalili. A to je, *normalno*, veoma dobro bez obzira što su hteli samo malko da se poigraju.

Kao sa Unom, Rebekom ili gospodinom Žakom. Ako hoćete da saznate šta je sa njima bilo, počnite da čitate *Srpski psiho*. Ne bojte se, nećete u njemu naći ništa što je nenormalnije od svakodnevice koju upravo živite ■

ŠTRAFTA

Piše: Saša Ilić

HOT CLUB OF STUDENGRAD

Saopštenje za medije:

30. maja 2007. održano je premijerno prikazivanje filma *SALT PEANUTS - HOT KLAB OF FRANS* Antonia Lauera (a.k.a. Tomislava Gotovca), koji je realizovan u produkciji AKK DKSG 2007. Film je najavljen kao ostvarenje zasnovano na studentskim filmovima ovog autora ostvarenim na Akademiji za film, pozorište, radio i TV u Beogradu šezdesetih i sedamdesetih godina. Međutim, ubrzo nakon uvodne reči autora i početka filma, upadom u kabinu i gašenjem tehnike, grupa osoba je nasilno prekinula projekciju. Potom su izgređnici na bini glasno protestovali protiv sadržaja filma i zahtevali od publike da napusti salu“. Radilo se o „nacionalno obojenom protestu“, a vinovnici incidenta su isticali da je Lauerov film „ustaška pornografija, koja ne sme da se prikazuje u srpskoj prestonici“. „Ne znamo ko su oni, osim jednog koji je član Saveza studenata Studentskog grada i jedne pravoslavne organizacije“, izjavio je predstavnik DKSG.

MEDIJSKI KONTEKST

Vest o ovom događaju prenela je većina medija u regionu, ali je u domaćoj javnosti uglavnom ostala u senci akcije „Bulevar Ratka Mladića“ za koju je odgovornost preuzeo Narodni pokret „1389“, kao i hapšenja generala Zdravka Tolimira (31. maj). U roku od deset dana, zbila su se tri događaja koji se na prvi pogled mogu razumeti kao incidenti sa zajedničkim imeniteljem. Naime, rat plakatima u novobeogradskom Bulevaru razvio se u haško-antihašku polemiku koja je, kako **Beton** nezvanično saznaje, trebalo da preraste u veliku „istorijsku konferenciju“ sa temom odnosa prema prošlosti. Naime, jedna grupa aktivista najavljivala je akciju prelepljivanja plakata natpisom „Bulevar AVNOJ-a“. Bio bi to četvrti sloj u političkom palimpsestu koji bi uneo novu dimenziju u čitanje recentne prošlosti. No do ovoga nije došlo. Usledila je mlohava reakcija policije, njen ministar Jočić je *pomladićenje* Bulevara nazvao političkim stavom, dok je na privatnim televizijama širom Srbije, poput neizbežne Palme plus, pokret „1389.“ dobio solidnu medijsku pažnju.

I dok se Tolimir u Hagu žali na zdravlje i na to da je zapravo uhapšen u Beogradu a ne u Republici Srpskoj, slučaj u Akademskom filmskom centru (AFC) ostaje usamljen i u medijskoj interpretaciji sveden na jedan u nizu prepoznatljivih događaja. Postavlja se pitanje da li je baš tako. Ubrzo nakon ovog događaja, oglasio se i Otačastveni pokret „Obraz“, poznat po svojim multimedijalnim akcijama, od mobe u manastiru Jošanica do srebrničkog izleta i pisanja grafita „srpskim vitezovima Radovanu i Ratku“. Pitanje je, takođe, koliko su *obrazovci* uistinu umešani u sve ovo, a koliko su želeli da nakon pomenutog događaja i njegove medijske kontekstualizacije priskrbe još koji poen za sebe, preuzimajući odgovornost za učinjeno (ne)delo. Sasvim je izvesno da većina aktivista ovog pokreta gotovo nikada nije čula za umetničku praksu Tomislava Gotovca. Takođe je izvesno da gotovo niko od njih ne dobija periodične informacije iz AFC-a o tekućem filmskom programu. Isto tako je malo verovatno da sledbenici Nebojše M. Krstića svakodnevno pretražuju sve doma-

će sajtove institucija kulture, radeći detaljnu analizu kulturne ponude, praveći izbor i markirajući strateške ciljeve. Dakle, ne preostaje nam ništa drugo nego da se zapitamo kako je ova informacija, sasvim skrajnuta u kulturnim najavama, postala motivaciona tačka za izgređnike koji su ušli u Malu salu, saslušali Lauerov pledoaje i sačekali početak filma, kako bi njihov rodoljubivi performans dobio na značaju.

SPOLOVILO I TRULI MOZGOVI

Program AFC-a se već nekoliko godina unazad znatno razlikuje od ukupne kulturne produkcije Doma kulture Studentski grad. Svi oni koji to prate, dobro znaju da se filmski program AFC-a, pre svega regionalnog, modernog i eksperimentalnog karaktera, ne može uporediti sa ostalom kulturnom ponudom. S jedne strane, radi se o segmentisanim uredničkim promenama u post-petooktobarskom *valu* koje su uslovile programski melanž desnicačenja i filmskog nasleđa '68. u granicama jedne institucije. Ako se malo bolje pogleda uređivačka politika Doma kulture Studentski grad, lako se može uočiti da neprestana tenzija između radikalno sučeljenih kulturnih i političkih koncepata traje već duži niz godina. U rubrici „Forum“, koju uređuje Miloš Knežević, dominira sadržaj koji u mnogome može poslužiti kao edukativni program svih tzv. narodnih pokreta od „Obraza“ i „1389.“ do „Justina Filozofa“ i „Svetozara Miletića“. Udarne teme ovog trbinskog programa su, recimo: *Spremanje za smrt - spremanje za život*, *Smrt u ishodu života* (u okviru ciklusa „Tanatologija - ciklus predavanja o smrti“), *Jedinstvo pravoslavnih Slovena*, *Oti-manje Kosova*, *Islamska Republika*, *Problem verskog i nacionalnog preobraćenja*, *Kako otkriti zlo u sebi i drugima*, *Fundamentalistička učenja i versko-socijalni fundamentalizam*. Kao česti predavači i sagovornici mogu se čuti Dušan Pajin, Mile Bjelajac, kao i zvezde NSPM Granda.

Kada se pored programa AFC-a, uzme u obzir i ovaj, udarni deo kulturne ponude DKSG-a (doskorašnje književne programe ne treba ni pominjati), stiče se utisak *uobičajenog* tranzicionog koncepta, donekle šizofrenog i edukativnog (predvojničkog pro-

grama „Ništa nas ne sme iznenaditi!“). Šta se, međutim, događa kada taj program pređe iz teorije u praksu? Šta se dogodi studentu iz Saveza studenata SG kada *premotu trake* sa pomenutih predavanja i shvati da pred sobom ima najavu premijere Antonia Lauera ex Gotovca? Šta se dogodi ako mu i sam urednik „Forum“ možda došapne da je to *nepočudno* i pornografski skandalozno. Šta se dogodi kada i iz samog Upravnog odbora DKSG počne da duva radikalni vetar iz eolskih mehova novinara Marka Jankovića, nekadašnjeg novinara Studija B, a sadašnjeg raspljivača ljubavi prema rodnom tlu i domaćoj političkoj pornografiji na talasima Radija Fokus. U svakom slučaju, *pojava spolovila na filmu* ujedinila je *neke trule mozgove* kojima to smeta, a glavna intencija je došla iz samog Doma kulture SG kome je politički ambijent omogućio da otpočne *čišćenje* iznutra.

MAJEUTIČKI DRAMOLET - fragment

(Zapisan rukom časnog svedoka)

Izgređnici su potisnuti do vrata Male sale. Gužva i prepirka. Jedni viču: Ko ste vi da prekidate projekciju? Ko ste vi da sudite šta je pornografija? A drugi: To ne sme da se vidi u srpskoj prestonici! Neka ide u Zagreb, pa neka pušta ustašku pornografiju!

Beogradski nadrealista (jednom od izgređnika): Mladiću, šta vi studirate?

Mladić: Teologiju.

Beogradski nadrealista: Imate li vi neki predmet tamo u vezi sa umetnošću?

Mladić: Imamo, hrišćansku umetnost!

Beogradski nadrealista: Pa da li ste vidali možda raspeće? Hrist na krstu? Go? Kakav je vaš stav prema tome?

Dok teolog žmirka, bioskop ponovo počinje da radi ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

TAMO-AMO PO TAMNOM TAMU

Istražni postupak

Polumračna prostorija u podrumu nemoguće kuće. Za stolom sede, jedan naspram drugog, islednik i književni kritičar. U lice književnog kritičara uperena je lampa, samo što ne opali. Islednik je okrenut leđima publici, ne vidimo njegovo lice, ali je očigledno da se radi o Crvenom Kmeru. U daljini se čuje zvuk tam-tama. Vreme radnje: ninje i prisno.

Islednik: Kada ste prvi put bili u Tamnom Tamu?

Kritičar: Još kao tinejdžer osetio sam žed za nečim nepojamnim. Pokušavao sam da je ugasim hektolitrima piva i žestine, gandžom, hašišom, čak i LSDJ-em, ali uzalud. Na kraju sam se obratio za pomoć starijim kolegama. Oni su me odveli do Tamnog Tama. Drmala me je najužasnjia apstinencijalna kriza, ali čim sam stupio na tle Tamnog Tama, sve je prestalo.

Islednik: Kako se to desilo?

Kritičar: Odveli su me do izvora srpske duhovnosti. To je nepresušno vrelo koje izbija iz jedne stene koja stoji na centralnom trgu Kamnog Kama još od iskonji, a možda i od pre pamtiveka. Umio sam se vodom sa tog istočnika, sa očiju mi je spala mrena, a onda sam sručio u sebe vrč životvorne vode. Žed je konačno bila ugašena.

Islednik: I više niste osećali nikakve tegobe?

Kritičar: U prvo vreme. Ali čim je žed malo uminula, osetio sam užasnu glad. Bila je to glad za beskrajem. Osećao sam se kao da u stomaku imam jedno svrdlo, i mislio sam da ću umreti odma'.

Islednik: Kako ste utolili glad?

Kritičar: Tamni Tam je rajsko naselje, mesto gde sve želje biva ju uslišene. Tu sve vrvi od pradedovskih kostiju, uredno poređanih u gomilice. Uzeo sam jednu kost, butnu, čini mi se, i zagrizao. Dušu mi je istog trenutka preplavio osećaj blaženstva. Kada sam došao do moštane srži, osećao sam se kao Gorštak kad odrubi glavu svom suparniku. Kroz telo su mi strujale nestvorene božanske energije, postao sam provodnik priključen na sam izvor svekolikog postojanja.

Islednik: Kako to objašnjavate?

Kritičar: Jednostavno. U pradedovskim kostima se krije srž srpske duhovnosti. To je nebeska mana za sve nas koji se držimo za tamnovilajetsku tradiciju kao imela za hrast. Imao sam sreće da naletim na svetu nemanjičku kost, a Nemanjići su bili predstavnici Boga na zemlji koji su vršili volju Njegovu, bez milosti. Taj netruležni ukus i dan-danas osećam u ustima.

Islednik: Kažete da vam je spala mrena sa očiju. Da li ste tada videli nešto neobično?

Kritičar: Naravno. Video sam trista čuda! Otvorilo mi se treće oko duše, okrenuo sam pogled od prolaznih, žitejskih stvari u ovoj dolini plača i usmerio ga ka neprolaznim stvarima koje se kupaju u nestvorenoj svetlosti.

Islednik: Šta ste videli?

Kritičar: Prvo sam ugledao neku plažu, peščani kvadrat okružen samim sobom. Tu sam opazio Ružu Suštu u kosi crnoj kao zift neke nepoznate žene koja se sunčala na julsjoj jari, hladeći se povremeno sibirskim barbarinom. Odjednom, plažom je prorurio Traj u kostimu ptice trkačice, a za njim je sopćući trčao Netraj u obličju Pere Kojota. Nisam stigao ni da se saberem od iznenađenja, a već sam se obreo u čošku neke polumračne prostorije, u kući nastanjenoj dalekim ukucanima. Kad su mi se oči malo privikle na tamu, na drugom kraju sobe ugledao sam kako Mušt Nemušta nemo muštra. Mušt je nosio crnu kukuljicu od kože i cipele sa visokim potpeticama, a Nemušt je bio vezan za stolicu, usta su mu bila zalušena plastičnom jabukom crvene boje. Mušt je knutom nemilosrdno šibao Nemušta po golim leđima mrmoreći tajanstvenu mantru: „Mušt Nemušta Nemušt Mušta/U zaušća sveta/Sušta/Goni u dalj/Bože - u šta“. (*Kritičar zastaje, vadi maramicu iz džepa i briše znoj sa umornog lica.*)

Islednik: To je sve što ste videli?

Kritičar: Nne. Smučilo mi se od onoga što sam video, pa sam pipajući pronašao vrata i izjurio napolje. U hodniku sam naleteo na sijamske blizance Reč i Poreč. Zaturao sam se, izgubio ravnotežu i pao kao prošac udarivši glavom o pradávnno počelo tamnine. Izgubio sam svest. Posle nekog vremena probudio sam se na Gavran-polju. U toku je bio večni dvoboj Boga i Neboga. Bog se pojavio u obličju sumo-rvača, što me je iznenadilo. Nikada ga nisam tako zamišljao. A Nebog je bio neka amorfná prikaza nalik na dvonožnu amebu. Odnekud je dopirao monotoni ritam tehno muzike. Tekst pesme mi je bio poznat, kao da sam ga već negde čuo: „Nebog Boga Bog Neboga/Goni u krug časa/Zloga/Duši božjoj/Nigde loga“. Dvoboj je trajao letnji dan do podne. Ishod mi je bio unapred poznat, pa sam odlučio da krenem kući.

Islednik: To je sve?

Kritičar: Da... Žao mi je samo što nisam pronašao treću ruku Jovana Damaskina koju mu je darovala Bogorodica Trojeručica, lično i personalno. Mudraci kažu da će onaj ko proba srž iz treće ruke odmah doživeti prosvetljenje, umiljenje, oboženje i vaznesenje, i dobiti kartu za Carstvo Nebesko. U jednom pravcu.

Islednik: Dobro. Vaš iskaz se podudara sa pričom drugih svedoka. Samo još jedno pitanje: kako se dolazi do Tamnog Tama?

Kritičar: Putem kojim se rede ide. Prodeš kroz vrata nepovrata, udeš u kuću nemoguću, pa se kroz noćno turobje promuvaš do Nemušt-polja. Tu sačekaj da počnu da padaju pahulje crnog snega, pa se kroz smetove probiješ do Kuće najtiših slika. Tamo moraš da stigneš u gluvo doba. Proveriš da li se čuješ ispod pazuha, pa produžiš kroz Lovčevu zemlju do potoka Zlotoka. Tu se provučerš kroz usta ušća, udariš preko Poreč-gore do Hilandarja. Tu malo predahneš, uzbereš koji cvetak-božjak, malo se založiš, pa kroz kob i muk, dar i darmar dospeš na Trg beskraj. Na trgu se nalazi poslovnica JAT-a. Udeš i kupiš povratnu kartu do Tamnog Tama. To je sve.

Islednik: U redu. Potpišite izjavu i možete da idete. (*Kritičar potpisuje papir koji mu je islednik doturio, potom izlazi. Islednik uzima telefon i okreće neki broj.*) Halo, centrala? Dajte mi viteza Koju ■

BETONJERKA
POLUMESECA

U Srbiji prevlađuje duh Evrope. Još samo da ga spojimo sa glasačkim telom. Goran Dokna

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

SIMIĆ, ŽELJKO

SIMIĆ, Željko (Beograd, 21. 05. 1958), doktor pravnih nauka, kolenović (deda Jevrem je bio prvi jugoslovenski ambasador u Vatikanu), partijski aparatčik, učesnik antibirokratske revolucije krajem osamdesetih, funkcioner, urednik, inaugurator diskursa besmisla, savetnik predsednika, ministar kulture, naposletku šir Oliver i poluintelektualac rekonescent. Počeo je karijeru rano, u gimnazijskim danima, pišući a potom uređujući list *Student*. Potom postaje član *marksističkog kružoka* Mire Marković, a zatim i urednik *Vidika*, gde promovise poeziju Zorana Todorovića Kundaka (potonjeg sekretara Direkcije JUL i direktora Beopetrola, ubijenog 1997). Jedno vreme radi i kao pomoćnik urednika *Marksističke misli*, vešto balansirajući između dozirane kritike predmiloševićevog režima i podupiranja novih političkih snaga. Osobito se angažuje u napadima na Bogdana Bogdanovića tokom 1987. Jedan od Simićevih programskih tekstova je svakako članak objavljen u NIN-u pod naslovom „Miloševićeva umeća“. Svoje hermeneutičko umeće, Željko Simić demonstrira u odbrani *lirskih sećanja* Draže Markovića od Kišovih optužbi. Kao nagrada, Simiću sleduje mesto savetnika Slobodana Mloševića u periodu od 1989. do 1993, a potom mesto potpredsednika Savezne vlade u kabinetu Radoja Kontića. Tokom 1994. ne radi ništa na poziciji predsednika Komiteta za normalizaciju odnosa s Hrvatskom. Naredne dve godine provodi na čelu Vaterpolo saveza Jugoslavije sve do kraha reprezentacije u Atlanti. Nakon povlačenja iz sporta, nastavlja sa intenzivnom akumulacijom funkcija. Milorad Vučelić ga vraća u političke vode 1997. kada postaje ministar kulture, a potom jugoslovenski delegat u međunarodnim udruženjima za borbu protiv *totalitarizma* (Simićeva omiljena reč) i nuklearnog otpada. U to vreme, za svaku kritičku opasku u nezavisnim medijima, Simić poseže za tužbom. Posle sloma Miloševićevog režima, on ostaje bez državne potpore i postaje *slobodni umetnik* (termin M. Vasića). U septembru 2001. u javnosti se pojavljuju snimci iz privatne prakse bivšeg ministra kulture dok u stanu prijatelja prisvaja zlatni „rolex“ i 500 maraka. NIN je prošle nedelje objavio udarnu vest (po dobrom starom običaju, sa fotografijom Ž. S.) da se Simić ponovo vraća u javnost i to dvema knjigama u izdanju fantomske Kulturno-prosvetne zajednice (*Preobražaji totalitarne svesti i Filozofija moderne psihe*) ■

BLOK BR. V

www.kosmoplovci.net

